

BUITEN

17^E JAARGANG N^O. 30.

ZATERDAG 28 JULI 1923.

Foto C Steenbergh.

DE AMSTEL BIJ ROZENOORD.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE AMSTEL BIJ ROZENOORD, ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 349
DE WITTE PRIESTER VAN SIVA (7), DOOR BURTON E. STEVENSON	„ 350
DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DOOR R. VAN OVEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 352—355
DE BELANGRIJKHEID VAN DE MOMENTEN IN DEN TUIN, DOOR TINE COOL	BLZ. 354
ONTVANGEN BOEKEN	„ 355
VENLO EN ZIJN STADHUIS, DOOR A. F. VAN BEURDEN, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 356—359
LEPEL EN VORK, DOOR K. L. SCHAMP.	BLZ. 358
VAN MENSCHEN EN DIEREN, DOOR G. D. ROBERTS (18)	„ 359
EDELWEISS ALS ROTSVERSIERING, ILLUSTRATIE.	„ 360

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE WITTE PRIESTER VAN SIVA

7) door BURTON E. STEVENSON.

„E N nu vooruit”, zei ik, „ik zal die wond verbinden”. ☼ Hij stond gehoorzaam op en volgde mij naar de hal. Godfrey was ons voorgegaan en had het lichtknopje gevonden en omgedraaid. „Er is ongetwijfeld ook een in de badkamer”, zei hij. „Breng hem mee naar beneden zoodra je hem verzorgd hebt. Je zult watten en verbandgaas vinden in een der zakken van het jasje”. ☼ Swain volgde mij naar boven en in de badkamer. Hij scheen te begrijpen wat mijn bedoeling was, want hij trok zijn jas en overhemd uit en waschte weldra stevig zijn armen en zijn gezicht. Toen droogde hij zich af en stond er geduldig bij terwijl ik de wond aan den pols waschte en verbond. Het was geen diepe snede en ze had al bijna opgehouden met bloeden. „Voel je je beter?” vroeg ik. „Ja,” zei hij, en zonder te wachten tot ik het hem zei, trok hij het schoone overhemd aan dat Godfrey had meegebracht, deed zijn boord om en strikte zijn das, en dit alles heel bedaard en zonder weifeling of onhandigheid. En toch voelde ik, op een wijze waarvan ik mij geen rekenschap kon geven, dat er iets ernstigs met hem niet in orde was. Zijn oogen waren vaag en zijn gezicht slap, alsof de spieren verlamd waren. Het gaf mij het gevoel alsof ook zijn verstand verlamd was. ☼ Hij nam zijn eigen jas op, maar ik hield hem tegen. „Trek die niet aan,” zei ik, tot hem sprekend, zooals ik tot een kind gesproken zou hebben. „Er zijn bloedvlekken op den mouw en er is een groote scheur in de stof. Neem dit”. En ik stak hem het lichte huisjasje toe dat Godfrey had meegebracht. ☼ Swain legde zijn eigen jas neer zonder een woord te spreken en trok het andere jasje aan. Ik rolde de vuil geworden kledingstukken ineen, nam ze onder mijn arm, draaide de lichten uit en ging hem voor naar beneden. Een gemompel van stemmen in de bibliotheek vertelde mij,

dat iemand was aangekomen, en toen ik bij de deur kwam, zag ik dat het de dokter en de verpleegster waren. Hij had juist een snel onderzoek van de trillende gestalte op den divan geëindigd. „Wij moeten haar dadelijk naar bed brengen,” zei hij tot Godfrey. „Haar slaapkamer is zeker boven?” „Ja,” zei Godfrey. „Zal ik u den weg wijzen?” ☼ De dokter knikte, nam het meisje voorzichtig in zijn armen en volgde Godfrey in de hal. De verpleegster nam een instrumententas van den grond en ging ook mee. ☼ Ik had verwacht dat Swain naar den divan zou snellen, een scène zou maken misschien en had mijn hand op zijn arm laten rusten. Maar tot mijn verbazing keek hij zelfs niet in die richting. Hij stond geduldig naast mij, met zijn blik op den grond gericht en toen ik mijn hand wegnam, liep hij langzaam naar den stoel, waarin hij had gezeten en viel erin neer alsof hij zeer vermoeid was. ☼ Godfrey was in een oogenblik terug. „Die dokter was hier het dichtst in de buurt,” zei hij. „Hij schijnt all right te zijn. Maar als Miss Vaughan morgen ochtend niet beter is, zal ik een specialist hierheen laten komen”. „Godfrey,” zei ik met zachte stem, „er is iets met Swain niet in orde”. ☼ En ik wees op de plek waar hij zat, slap en zwak, schijnbaar half in slaap. „Hij heeft een schok of zooiets gehad. Ik vrees dat het iets meer is dan zenuwoverspanning. Hij schijnt maar half bij zijn bewustzijn”. „Ik heb het opgemerkt,” zei Godfrey knikkend. „Wij zullen den dokter bij hem sturen zoodra deze beneden komt”. En hij viel vermoeid neer op een stoel. „Dit is een afmattende nacht geweest, Lester.” „Ja, en hij is nog niet voorbij. Ik ben benieuwd wat die man met de slang uitvoert”. „Ongetwijfeld nog in den kristallen bol staren. Wil je eens gaan kijken?” „Neen,” zei ik beslist, „dat doe ik niet! Zeg, Godfrey, vindt je die afwezigheid van dienstboden ook niet vreemd?” „Heel vreemd. Maar ik geloof wel, dat wij ze ergens zullen vinden — ofschoon zij een vasten slaap schijnen te hebben! Je weet dat wij niet het heele huis zijn door geweest. En ik ga het ook niet doorzoeken, ik zal het de politie laten doen. Die zal wel spoedig hier zijn. Ik heb Simmonds gezegd dat hij twee of drie mannen moet meebrengen”. ☼ Ik keek naar het ineengedoken lijk van den vermoorde. Door al de opwinding en verrassingen hadden wij dit geheim zelfs nog niet aangeraakt. Geen enkele lichtstraal was erop gevallen en toch was het het middenpunt waar al die vreemde gebeurtenissen omheen draaiden. Wiens hand was het, die dit koord om den hals had geworpen en had dicht getrokken? Welk motief zat erachter? Het moest wel een vreeselijke en krachtige beweegreden zijn, die iemand tot zulk een misdaad dreef! Zou Simmonds in staat zijn die beweegreden te ontdekken, die zaak van stukje tot beetje op te bouwen tot de moordenaar was gevonden? Zou Godfrey dit kunnen? ☼ Ik keek naar hem. Hij lag achterover in zijn stoel, met gesloten oogen, blijkbaar in gepeins verdiept, en minuten lang was er geen enkele beweging in het vertrek. ☼ Eindelijk kwam de dokter terug, er opgeruimder uitzien, dan toen hij de kamer verliet. Hij had Miss Vaughan een slaapmiddel ingegeven en zij sliep thans rustig; de nerveuse trillingen hadden opgehouden en hij hoopte dat zij veel beter zou zijn wanneer zij ontwaakte. Het gevaar was, dat zich hersenontsteking kon voordoen; zij had blijkbaar een hevigen schok gehad. „Ja,” zei Godfrey, „zij ontdekte dat haar vader geworgd in gindschen stoel zat”. „Ik zag het lijk, toen ik binnenkwam,” merkte de dokter onverstaanbaar op. „Hij is dus haar vader?” „Ja”. „En geworgd, zegt u?” ☼ Godfrey antwoordde met een gebaar en de dokter liep naar het lijk, keek naar den hals, maakte toen een van de vastgeklemden handen van de leuning los, hief ze omhoog en liet ze weer vallen. Ik bewonderde zijn zelfbeheersching. ☼ „Hoe lang is hij al dood?” vroeg Godfrey. „Niet meer dan twee of drie uren,” antwoordde de dokter. „De spieren beginnen juist te verstijven. Het lijkt op moord,” voegde hij erbij en raakte het koord om den hals aan. „Het is moord”. „Hebt u de politie gewaarschuwd?” ☼ Ik zag dat de dokter Godfrey aankeek en toen mij, niet wetend wat onze plaats hier in huis was; maar als al een vraag in zijn geest opkwam, bracht hij ze niet over zijn lippen en hij keerde naar het lijk. „Eenige aanwijzing omtrent den moordenaar?” vroeg hij ten slotte. „Wij hebben niets gevonden”. ☼ En toen bukte de dokter plotseling en raapte iets op van den vloer naast den stoel. ☼ „Misschien is dat een aanwijzing,” zei hij kalm en hield een voorwerp omhoog, dat ik herkende als een met bloed bevleete zakdoek. Hij spreidde hem uit voor onze oogen, hem voorzichtig beetpakkend, want hij was nog vochtig en wij zagen dat het een dameszakdoekje was van een fijn

weefsel. ☒ De dokter keek Godfrey aan. „Wat dunkt u ervan?” vroeg hij. „Dat is zeer zeker een aanwijzing,” zei Godfrey, „maar niet van den moordenaar.” De dokter keek er weer een oogenblik naar en knikte toen. „Ik moest het liever weer neerleggen waar ik het heb gevonden,” zei hij en liet het weer naast den stoel vallen. ☒ En toen herinnerde ik mij plotseling Swain. Ik keerde mij om en zag hem nog steeds schijnbaar slapend in den stoel voorover hangen. „Dokter,” zei ik, „hier is nog iemand, die door een schok is getroffen,” en ik wees op de slappe gedaante. „Of misschien is het nog wel iets ergers.” ☒ De dokter liep snel naar den stoel en keek neer op den man, die erin zat. Toen legde hij zijn hand onder Swains kin, lichtte zijn hoofd op en keek onderzoekend in zijn oogen. Swain beantwoordde den blik, maar hij was blijkbaar slechts half bij zijn bewustzijn. „Het lijkt wel een geval van hersenschudding,” zei de dokter een oogenblik later. „De linker pupil is uitgezet”. En hij streek snel met zijn hand over de rechterzijde van Swains hoofd. „Dat dacht ik al,” voegde hij erbij; „er is een groote zwelling. Wij moeten hem naar bed brengen” ☒ Toen keek hij naar den verbonden pols. „Wat is dat?” vroeg hij, het verband met zijn vinger aanrakend. ☒ „Hij heeft zich gesneden aan een stuk glas,” verklaarde Godfrey. „U moest hem naar mijn huis brengen, waar hij rustig kan liggen”. „Mijn auto staat buiten,” zei de dokter, en hij en ik lieten samen Swain uit den stoel opstaan en brachten hem naar den wagen. ☒ Hij ging gehoorzaam en zonder tegenstribbelen mee en tien minuten later was hij veilig in bed en sluimerde reeds onder den invloed van het slaapmiddel dat de dokter hem had ingegeven. ☒ „Hij zal morgenochtend veel beter zijn,” verzekerde de dokter mij. „Maar hij moet een vreeselijken slag op zijn hoofd gekregen hebben”. „Ik weet niet wat er met hem is gebeurd,” antwoordde ik. „Wilt u met mij teruggaan?” „Ja, ik kan misschien helpen. Bovendien ben ik erg benieuwd om te vernemen wat er vannacht in dat huis is gebeurd”. „Mijn naam is Lester,” zei ik. „Ik ben rechtsgeleerde en ik logeer bij Mr. Godfrey. Wij hebben Miss Vaughan hooren gillen en zijn naar het huis gesneld, maar wij weten er al even weinig van als u.” „Mijn naam is Hinman en ik ben maar een plattelandsdokter,” zei mijn metgezel, „maar als ik met het een of ander kan helpen, hoop ik, dat u van mijn diensten gebruik zult maken. Hallo!” voegde hij erbij, terwijl wij het park van Elmhurst binnenreden, en hij zette snel de rem aan, want een man in uniform was in het lichtschijnsel onzer lantaarns gekomen en hief zijn hand op. ☒ De politie was aangekomen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

DE EERSTE STAPPEN.

☒ Wij vonden een groepje mannen om den stoel waarin het ineengedoken lijk zat. Twee hunner herkende ik reeds. Een was hoofdresearcheur Simmonds en de andere lijkschouwer Goldberger, die ik beiden reeds bij vroegere gevallen had ontmoet. Simmonds was een stevige, nuchtere, maar ijverige en flinke beambte, met wien Godfrey lang geleden een offensief en defensief verbond had gesloten. Met andere woorden, Godfrey bezorgde Simmonds zooveel roem als hij kon, en Simmonds vertelde Godfrey zooveel gevallen als hem ter oore kwamen. ☒ Goldberger was een veel intelligenter man dan de rechercheur; hij had een vluggen geest en een helder begrip. Hij vond een geval als dit een kolfje naar zijn hand. Dit sprak thans uit zijn schitterende oogen en het beven van de hand waarmee hij zenuwachtig trok aan zijn kort, zwart snorretje. Goldbergers snor was een goede aanwijzing van zijn gemoedstoestand — hoe verwarder die werd, des te moeilijker vond hij de zaak, welke hem bezig hield. ☒ Hij zoowel als Simmonds keken op, toen wij binnen kwamen en knikten even. Toen keerden hun blikken terug naar de ineengedoken gestalte. ☒ Er waren nog drie mannen aanwezig, die ik niet kende, maar ik veronderstelde, dat het de rechercheurs waren, die Simmonds op Godfrey's aandringen had meegebracht. Zij stonden een weinig apart, tot hun superieuren het onderzoek geëindigd hadden. ☒ „Ik heb mijn eigen dokter niet zoo snel kunnen meebrengen,” zei Goldberger. „Maar de doodsoorzaak is duidelijk genoeg”. „Dokter Hinman hier is geneesheer”, zei ik hem, naderbij wenkend. „Als hij u van dienst kan zijn”... ☒ Goldberger keek naar hem en kreeg waarschijnlijk een gunstigen indruk van Hinman's donker levendig gezicht en zijn verstandig uiterlijk vol zelfbeheersching. „Ik zal zeer gaarne van dokter Hinman's hulp gebruik maken”, zei Goldberger, hem

de hand toestekend. „Hebt u het lijk onderzocht, mijnheer?” „Slechts zeer oppervlakkig”, zei Hinman. „Maar het blijkt zeer duidelijk dat worging de oorzaak van den dood was”. „Hoe lang is hij reeds dood?” ☒ Hinman tilde nogmaals de stijve hand op en liet zijn vingers langs de spieren van den arm glijden. „Ik zou zeggen ongeveer vier uur”. „Dit zou beteekenen, dat hij even voor middernacht is vermoord. De moordenaar moet uit de tuinen naar binnen zijn geslopen, achter zijn slachtoffer zijn gekomen, hem het touw om den hals geworpen hebben en het strak hebben aangetrokken vóór zijn aanwezigheid werd ontdekt. Het slachtoffer zou niet in den stoel zijn blijven zitten als hij zijn gevaar had begrepen. Nadat het koord om zijn hals zat, had hij geen kans meer -- hij kon zelfs niet schreeuwen. Maar er is één ding dat ik niet begrijp,” voegde hij even later erbij. „Waar is dat bloed vandaan gekomen?” En hij wees op de donkere vlekken boven aan het witte kleed. ☒ Hinman keek op met een lichten uitroep. „Dit vergat ik”, zei hij. „Hebt u den zakdoek gevonden? Neen, ik zie dat dit niet het geval is”. En hij wees op de plek waar de doek op den vloer lag. „Ik zag hem, toen ik het eerst naar het lijk keek”. ☒ Zonder een woord te zeggen bukte Goldberger zich en raapte den met bloed bevleekten zakdoek op. Toen onderzochten hij en Simmonds hem nauwkeurig. Eindelijk keek de lijkschouwer naar Godfrey en zijn oogen waren glanzend. „Er kan slechts één gevolgtrekking gemaakt worden,” zei hij. „De doode bloedt niet — het touw heeft niet in het vleesch gesneden. Het bloed moet dus van den moordenaar zijn gekomen. Hij moet zich op de een of andere wijze bezeerd hebben — veel bloed hebben verloren. Kijk maar dien zakdoek — hij is vrij wel met bloed doortrokken”. ☒ „Ik weet zeker dat op dit oogenblik dezelfde gedachte Godfrey en mij door den geest ging, want onze blikken ontmoetten elkaar, en er was een schaduw in zijn oogen die een weerglans van de mijne was. Toen keek ik naar Hinman. Hij keek peinzend naar den zakdoek, zijn lippen waren vast gesloten. Ik kon vermoeden wat hij dacht, maar hij zei niets. ☒ Goldberger legde eindelijk den zakdoek op tafel en keerde terug naar het lijk. Hij boog zich er over heen, onderzocht de bloedvlekken en toen hij weer overeind kwam, was een vreemde opwinding op zijn gelaat te lezen. „Leen mij je vergrootglas even, Simmonds”, zei hij en toen Simmonds hem zijn klein zakvergrootglas overhandigde, sloeg hij het open en boog zich weer over de vlekken, elk op zijn beurt onderzoekend. Eindelijk knipte hij het glas dicht. „Dit geval zal ten slotte niet zoo moeilijk zijn”, zei hij. „Die vlekken zijn vingerafdrukken”. ☒ Met een uitroep van verbazing nam Simmonds het vergrootglas aan en bekeek de vlekken. Toen gaf hij het Godfrey, die het eindelijk mij overhandigde. Er doorheen kijkend zag ik dat Goldberger gelijk had. De vlekken waren gemaakt door menschelijke vingers. De meeste ervan waren slechts vegen, maar hier en daar was er een waarvan flauwe lijnen vaag gevolgd konden worden. ☒ „Zij schijnen vrij vaag te zijn”, merkte ik op, het vergrootglas Hinman toestekend. „Ze zijn duidelijk genoeg voor ons doel,” zei Goldberger. „Bovendien zullen ze in de foto's duidelijker uitkomen. Het is gelukkig dat die stof zoo glad en dicht geweven is”, voegde hij erbij, een hoek van het kleed betastend, anders zouden wij zelfs die niet gekregen hebben. Ze is zoo vast en fijn als zijde”. „Hoe denkt u dat die teekens hierop zijn gekomen, Mr. Goldberger?” vroeg Godfrey, en er was een beleefd ongelooft in zijn toon, dat blijkbaar den lijkschouwer prikkelde. „Och, er is slechts één manier waarop zij hier konden komen,” antwoordde Goldberger ongeduldig. „Zij zijn erop gemaakt door de vingers van den moordenaar, terwijl hij het touw dichttrok. Ziet u hierin iets onwaarschijnlijks?” „Alleen maar, dat het te mooi lijkt om waar te zijn,” antwoordde Godfrey rustig, en nadat Goldberger hem een oogenblik had aangekeken, keerde hij zich schouderophalend om. „Zie of je het touw los kunt krijgen, Simmonds”, zei hij. ☒ Het touw was in den vorm van een loopenden lus, die erin gelegd was om het op zijn plaats te houden nadat het stijf was dichtgetrokken. Ofschoon het het vleesch van den hals niet had doorgesneden, was het er diep in weggezonden en Simmonds was eenige minuten vruchteloos met den knoop bezig. Ik vermoed dat zijn vingers niet erg vast waren, maar het was blijkbaar een ingewikkelde knoop. ☒ „Dat heb ik nog nooit meegemaakt,” zei hij ten slotte, „ik kan hem niet los krijgen”.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberg.

VOORGEVEL VAN HET GEBOUW DER KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK.

DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK.

WEINIG bibliotheken zijn zóó doordrenkt van deftige en weelderige rust als de boekverzameling, welke in het huis van Adrienne Margu rite Huguetan in het Lange Voorhout te 's-Gravenhage is ondergebracht. Wel opmerkenswaardig is 't, dat de voortreffelijkste openbare collectie van heel ons land een tehuis heeft gevonden in de vorstelijke woning, gesticht door een afstammeling van een zeer bekende boekhandelaarsfirma, de r fugi s Huguetan. We lezen, dat reeds 6 Maart 1686 Marcus Huguetan, „voortvluchtig boekhandelaar”, opgenomen werd in het boekhandelaarsgilde te Amsterdam zonder een contributie te betalen, een gunst welke hij aan een speciaal besluit van de vroedschap dankte. In 1720 werd de zaak geliquideerd, nadat ze gedurende ruim dertig jaar een van de meest importante uitgeverijen van Europa was geweest. Ze had vertegenwoordigers in de voornaamste steden van Europa, zelfs in Constantinopel en elders in het Oosten. Tegelijkertijd hielden de Huguetan's zich met geldhandel bezig; ze maakten in het bijzonder werk van lijfrenten, terwijl ze zich ook buitengewoon interesseerden voor de Oost-Indische compagnie. Steeds groeide hun fortuin, de aandacht van bijna alle Huguetans concentreerde zich in hoofdzaak op geld en op de verwerving van geld, een eigenschap, welke in Adrienne Marguerite de ongemeene combinatie van excellente zakenvrouw en kunstbeschermer deed geboren worden. Haar zakenkennis werd door haar vader Pierre Huguetan (ze was 11 Januari 1701 geboren als dochter van Pierre en Maria de Vicq, afstammeling van een Amsterdamsche burgemeesterfamilie) zeer op prijs gesteld; voor gezamenlijke rekening werd op de Amsterdamsche beurs handel gedreven. In den aanvang van 1740 toont de boekhouding van den vader, dat hij voor ruim / 15,000.— bij zijn dochter in de schuld staat. Haar financieele onafhankelijkheid deed Adrienne Marguerite de vrijheid meer waardeeren dan de gebondenheid van het huwelijk. Onwaarschijnlijk lijkt 't, dat er geen pretendentes voor een zoo rijke bruid zouden zijn geweest, ofschoon 't wel

curieus is, dat er geen enkel portret van deze bedrijvige jonge dame is gevonden; een feit, waardoor het vermoeden wordt gewekt, dat Venus waarschijnlijk niet aan haar wieg heeft gestaan. Immers ieder, die tot een aanzienlijke of goed-gesitueerde familie behoorde in 17e of 18e eeuw, liet toch minstens eenmaal in zijn leven zich contereften door  en der vele portretschilders, die  n de bloeitijd  n de d cadence van Hollands schilderkunst opleverden. En zelfs het prachtige huis in het Lange Voorhout heeft geen enkele beeltenis aan de stichteres bewaard. Reeds zes jaar voordat ze tot den bouw overging, had Adrienne Margu rite over den aankoop van het benodigde terrein gedacht. Pas in 1734 zou ze hiertoe overgaan: intusschen besteedde ze haar dagen niet aan nuchtere geldverwerving alleen. Ze hechtte veel aan de verzorging van haar toilet, gelijk het paste aan een grande dame. De vrouw van den Hollandschen gezant van Hoey te Versailles verzorgde steeds stoffen voor kleeren en meubelen te Parijs voor haar. Ontelbaar waren de orders die zij had uit te voeren voor Mademoiselle Hueguetan; toen als nu was Parijs de en geborduurde zijden haalde, waar de weelderigste kanten, de meest luxueuse toiletartikelen werden gevonden. Een zekere kleinburgerlijkheid valt echter bij haar aankopen te constateeren: Adrienne Marguerite kende niet het breede gelandgraaf van Hessen-Cassel, opdraagt een zilveren toilet-prijs, om toch vooral voor geen penning te worden bekocht. Trouwens bij den bouw en de versiering van haar kostelijk paleis aan het Lange Voorhout schijnt ze ook veel geharrewar gekend. Het Lange Voorhout, waar ze in 1734 haar woning zou inrichten, was het middelpunt van het mondaine en officieele leven van den Haag. Diplomaten en aristocratie, aanzienlijke vreemdelingen, hadden er hun huizen, paradeerden er in hun staatsiekarossen, kortom de chic van den Haag vond hier

zijn concentratie. ☼ 24 Februari 1734 kocht Adrienne Margu rite aan de Noordzijde van de weidsche allee, welke het Lange Voorhout is, de woning, waar kort te voren de eigenares Madeleine le Mercier, weduwe van Nicolas de l'Estang, was overleden. Ruim f 26.000.— moest ze betalen voor dit huis, stallen, schuren en een weide van twee hectaren inbegrepen. De openbare straat, de Dennenweg, tamelijk smal weliswaar, scheidde de tuinen, die bij dit huis behoorden, van de seigneuriale woning. Mademoiselle Huguetan omringde dezen tuin met een massaal ijzeren hek, dat thans het voorplein van het Mauritshuis afbakent. ☼ De legende wil, dat 3 huizen afgebroken zouden zijn om het nieuwe huis te doen verrijzen: maar dit schijnt niet op waarheid te berusten, al is duidelijk te constateeren, dat het tegenwoordige gebouw eigenlijk uit twee afzonderlijke woningen bestaat. De voorgevel met zijn rijk beeldhouwwerk, zijn hooge stoep, zijn smeedijzeren hek is nog geheel in den oorspronkelijken toestand bewaard: Dani l Marot, de Fransche architect, die voor prins Willem III o.a. het Loo deed verrijzen, leidde den bouw. Vele waren de kunstenaars, die meewerkten. Binnenkomend bewonderen we aanstonds het prachtige stucwerk in de hooge vestibule: putti's, een statige vrouwenfiguur zien neer op de statietrap van wit marmer, terwijl in de zoldering een Grieksche godin, met de allures van een 17e eeuwse schoone, neerziet uit den hooge. Het meeste van dit stucwerk is vervaardigd door reizende Italianen, die werk zochten in de groote cultuurcentra: o.a. vinden we den naam van Maximiliaan Chiesa. De smeedijzeren leuning langs die trap is echter pas enkele jaren vernieuwd, toen op initiatief van Dr. W. G. C. Byvanck een algeheele restauratie werd ondernomen. ☼ De constructie der kamers op de rez-de-chaussee werd ook op eerste en tweede verdieping doorgevoerd. Beneden is er de koepelkamer, een achtkantige kamer, waar de directeur der bibliotheek zijn werkvertrek heeft. In de hoeken zijn de kasten hersteld, gelijk ze aanvankelijk waren aangebracht: helaas verdween de schoorsteen ter wille van de praktijk, die een doorgang naar de naastliggende kamer hier noodzakelijk achtte. De geschilderde paneelen boven de deuren zijn het werk van den nog levenden schilder Bottema, vier tableaux van de Coninxsieren de wanden, Diana omringd door Cupido's, luide verheerlijkt door de Faam, werd als decoratie voor het plafond aangewend. Zou Adrienne Marguerite een geduchte jageres zijn geweest? Van haar particulier leven is weinig bekend. In ieder geval schijnt ze hetzij zelf gemusiceerd te hebben, hetzij de muziek te hebben bemind. Want in de Louis XV kamer aan den voorkant zijn muziekinstrumenten in het Rococoplafond aangebracht. ☼ Of zat hier het orkest, dat dansmuziek speelde voor de gasten, in de balzaal eernaast verzameld? ☼ Deze beide vertrekken bevinden zich in dat gedeelte van het huis, dat bijgetrokken werd, wat aan de binnenzijde duidelijk blijkt uit het verschillend niveau der vloeren. Op de eerste verdieping van het hoofdgebouw zijn weder drie vertrekken naast elkaar, hier niet met deuren van elkaar gescheiden, maar vereenigd door open doorgangen. Hier is ook, boven de Louis XV kamer de Koningskamer, zoo genoemd naar koning Willem II, die als kroonprins eenigen tijd het huis bewoonde. De bustes van Willem I en Willem II bewaren er de herinnering aan beide vorsten, het portret van den abb  Charles Sulpice Flament, wegens eedsweigerig uit Frankrijk geweken, de heugenis aan den eersten bibliothecaris, die in 1798 door de volksvertegenwoordiging werd aangesteld om de nieuwe „Nationale bibliotheek" te organiseren. ☼ Pas 20 jaar later, tusschen 1819 en 1821, zou deze boekverzameling als Koninklijke Bibliotheek in het huis van Adrienne Marguerite worden gehuisvest. Voor haar was 't steeds 't vorstelijk woonhuis, dat ze op alle mogelijke wijzen liet verfraaien. Naast Marot werkten eraan de beeldhouwers Robillion en de beroemde Antwerpenaar Bauscheidt, de decoratieve kunstenaars Keller en Gerard Hoet, Jan Oosthout, die een groot aandeel had aan de verfraaiing en vergrooting van het Haagsche stadhuis van 1732—1739. Pieter van Call verzorgde den tuinaanleg, waarvoor Johannes de la Bonnier de oranjeboomen leverde en Hendrik Gutsose twee tuinbeelden vervaardigde. Kortom, niets werd gespaard om een zoo schoon mogelijk geheel te verkrijgen, al blijkt uit de processen tusschen Mademoiselle Huguetan en enkele harer leveranciers, dat de opdrachtgeefster blijkbaar niet al te scheutig was geweest. In den inventaris der bezittingen van Adrienne Margu rite figureerde 't gebouw toch nog met een waarde van f 30.036 : 14, terwijl bijoux, vaatwerk, zilver,

meubelen en kleeren op ruim f 25.000.— werden getaxeed. ☼ Niet al te lang echter heeft de eigenares genoeg aan haar bezitting beleeft: aanvankelijk bewoonde ze 't huis alleen, reeds in Juli 1737 kwam haar vader bij haar inwonen, die f 1400.— pension aan zijn dochter betaalde! In 1739 huwde ze eindelijk, en verkoos toen den zeer onbeduidenden Hendrik Karel, graaf van Nassau, heer van Beverweerd en Odijk tot echtgenoot. Waarschijnlijk om zoo dicht mogelijk geparenteerd te zijn aan het stadhouderlijk hof; immers ook haar vader Pierre Huguetan had 't geambieerd in de eerste kringen des lands te worden opgenomen. Zijn dochter slaagde in deze poging beter dan hij; immers Hendrik Karel was kleinzoon van prins Maurits van Oranje en Margaretha van Mechelen, wier nakomelingen in den Hollandschen adel als ebenbirtigen waren opgenomen. In 1752 stierf Adrienne Margu -

Foto C. Steenbergh.

STUCWERK IN HET TRAPPENHUIS DER KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK.

Foto C. Steenbergh.

HET TRAPPENHUIS DER KONINKL. BIBLIOTHEEK.

rite na een lange ziekte: met veel praal en staatsie werd ze begraven, gelijk past aan een persoonlijkheid, met de illustere familie der Nassau's verwant. Na haar dood werd 't huis aan het Voorhout ondershands door haar echtgenoot voor / 92.500.— verkocht aan zijn buurman Joan, baron van Tuyll van Serooskerken, die zijn eigendom in 1755 in bezit nam. In 1793 stierf er zijn dochter Maria Catherine, bij wier dood een inventaris werd opgemaakt, waaruit blijkt, dat de grootste schilders der 17e eeuw met hun werk vertegenwoordigd waren, o.a. Rembrandt, Breughel, Jan Steen en Adriaan Brouwer. Ook heel veel kostbaar porselein was er te vinden. Een uitvoerige beschrijving, te uitgebreid om hier op te nemen, van de indeeling van het huis en de meubelen en schilderijen waarmee 't 14 jaar na den dood der eerste eigenares was gestoffeerd, geeft Eduard van Biema in zijn „Les Huguetaan de Mercier et de Vrijhoeven.” ☞ Uit het bezit der van Tuyll van Serooskerken kwam 't door erfenis in handen der Bentincks, die 't echter voor den belachelijk lagen prijs van / 2075.— per jaar aan de Fransche legatie verhuurden, totdat 't door de Hollandsche regeering in 1802 voor / 135.000.— werd aangekocht als vast verblijf voor dit gezantschap. ☞ Van 1811 tot 1813 vestigde de beruchte de Stassart zich er metter-woon: na het herstel der onafhankelijkheid betrok de soevereine vorst 't eenigen tijd, totdat 't paleis aan 't Noordeinde gereed was om hem te ontvangen. En de laatste, die het ge-

bouw als woonhuis gebruikte was de toenmalige kroonprins, later koning Willem II, die het verliet om het huis Wassenaar op den Kneuterdijk te betrekken. ☞ Sindsdien heeft de beroemde bibliotheek er een onderdak gevonden, een bibliotheek, die nog vele onontgonnen schatten bevat en die zich zóó uitbreidde, dat het gebouw te klein is bevonden. Een modern, uiterst praktisch, maar wanhopig nuchter gebouw werd in den ruimen tuin geplaatst, een gebouw, dat uit een bibliotheek-oogpunt beschouwd, het ideaal nadert, maar dat tevens iedere samenhang ontbeert met schoonheid uit het verleden, in de „oude bibliotheek” zorgzaam geconserveerd.

DE BELANGRIJKHEID VAN DE MOMENTEN IN DEN TUIN.

EEN goede tuin bestaat uit opeenvolgende hoofdmomenten, waar omheen zich ondergeschikte oogeblikken groepeeren als aanvullingswaarden. ☞ Ik werkte in een tuin, die mij dit zeer duidelijk maakte; ik wil er van vertellen. Dit, achter het huis gelegen tuintje, had de bekoring van al vele jaren gegroeid te hebben, en ik was geroepen om er jong leven in terug te brengen. Zoo aanvaardde ik de bestaande hoofdmomenten en zocht ze te versterken, zocht ze tot hun recht te doen komen en weefde daar tusschen door de stillere bescheidenheden, zoo de tuin voor eentonigheid behoedende en den uitgroei tot een onbeheerscht geheel voorkomende. ☞ Wat waren de hoofdmomenten, waar waren zij en in welken tijd van het jaar? In vijf gedeelten was de tuin te verdeelen, te weten: a. de schaduwrijke ruimte voor het huis, waar, onder de kastanjeboom, te zitten was; b. het hiervoor zijnde rozen- en kruidenbordesje; c. Het verdiept grasgedeelte waar de vruchtboomen in stonden; d. de bloemenwandeling die het omsloot en e. aan het eind van den tuin de kinderspeelplaats. ☞ Er was zeer veel goeds in dezen tuin toen ik er kwam,

er waren flink onderhouden ligusterheggen, die de grenzen vormden, er waren trouw geschoren Buxusranden om de rozenbedden, de gevel van het huis rijk begroeid met rozen en Glycine. Een Polygonium groeide, groeide en bloeide! Er waren oude Conifeeren, een prachtig jong Meidoortje, een groote struikboomperzik, een Peer, een rijke Philadelphia, een vaste plant en eiken op de speel- plus, er waren rozen en vaste planten en eiken op de speel- plaats als achtergrond. ☞ Nu de hoofdmomenten. In het voorjaar kwamen de perzik en de peer zich aanmelden als de voornaamste noot, en zij beiden waren ruim voldoende om de aandacht vast te houden, met het jonge, blijde gras. Het pad in het verdiept gedeelte had geen bloeiende versiering noodig in de randen, de omringende borders konden stille groeiers bergen, met zoo hier en daar even een verstilling als de Pulmonaria's. ☞ Hoe heel anders zou het zijn geweest in een zeer jongen tuin, als de perzik zijn losse groei nog niet had gehad, daar nog keurig en precies had gestaan, zooals ze uit de kwekerijen komt, nog niet de stam wat scheef gegroeid, de takken overal heen; als de peer ook zijn volle waarde niet had begrepen, ja, dan, dan hadden de omringende bloemenranden de hoofdmomenten moeten zijn en hadden er zeer veel vroege lenteverkondigers met elkaar moeten uitvoeren, wat deze twee oudere boomen in het jonge gras alleen kon worden overgelaten te brengen, de eerste, volle, bevrediging na den langen winter. ☞ Toch,

voor den heelen tuin was ook dit niet voldoende, zoo direct uit het huis komende, moesten Primula's de zon opvangen, die later in den zomer maar schaars door de kastanjebladeren dringen kon. De primula's! Dat zijn geen bloemen om er één polletje van te zetten en dan verder nog zoo een, neen, overdaad van vriendelijkheid moeten zij geven. ☞ Overdaad, ja, soms moet dat er zijn om zeer blij te kunnen worden en zeer rijk, sommige bloemen eischen dit. ☞ En tusschen de groeiende rozen en de kruiden vandaan moest een goede reuk komen en kleur ook,

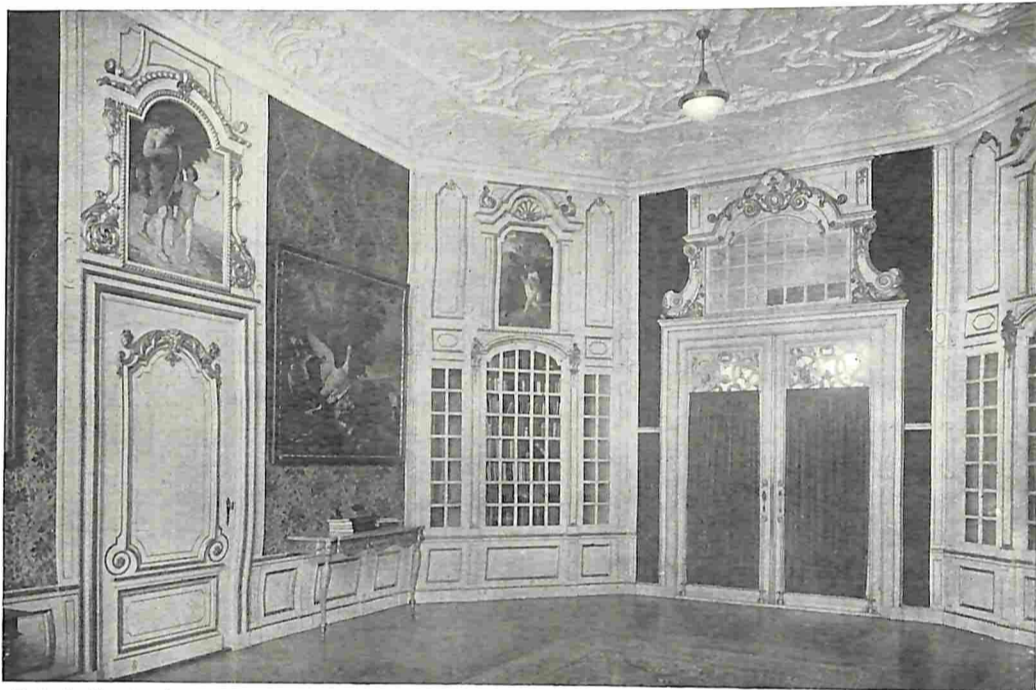

Foto C. Steenbergh.

HOEK VAN DE DIRECTEURSKAMER DER KONINKL. BIBLIOTHEEK.

en zoo was daar de Hamamelis mollis de eerste geweest en bereidde zich de Viburnum Carlesi op een rijken bloei vol zoete, doordringenden geur en de Incarvillea Delavayi opende de klokkige bloemen, die weken daar zouden wezen. ☞ Maar dit alles was toch ondergeschikt, de hoofdmomenten waren toen de perzik en de peer met de Conifeeren op den achtergrond. Zij waren ook op den voorgrond geweest, de Thuya's, maar die had ik weg laten nemen om het volle accent op deze twee boomen te geven. ☞ Later, toen de vruchtboomen waren uitgebloeid, begon het volle Lentefeest dáár, voor, bij de Kastanje, met de Glycine, de oude, aan het huis en het jonge, roode Meidoorn-boompje, op de grens van het rozenbordesje, deed dapper mee, hield! En de Kastanje maakte zich ook op om zijn lichten te doen lichten boven de krachtige bladen, vol karakter. Bij den rijkdom zoo dichtbij hinderde het niet en was het zelfs noodig dat op het rozenbordesje alleen maar de knoppen bracht, maar de volle aandacht moest nu vallen, wijl het verdiepte gedeelte stil was geworden, op de bloemenwande- de Gouden regen, die daar boven was geplant en met zijn kostbaar sieraad nu prachtig overhangen kwam, maar verder zetten de Lupinen, de witte en de roze, met de Anchusa's de kostelijke Darwin en Cottage tulpen het Meifeest voort. Hun volgden de Klokken op, de Campanula medium en

Foto's C. Steenbergh.

STUCPLAFOND VAN DE VESTIBULE DER
KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK.

STUCPLAFOND VAN HET TRAPPENHUIS
KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK.

persicifolia, die zeer lang met de Anchusa's en de Hemerocallis tot vreugde waren. ☼ Deze bloemenwandeling moest nu tot den winter toe het zeer belangrijke deel blijven. ☼ Toen de grootbloemige Philadelphus, de Jasmijn, een van de accenten was, had het rozentuintje zijn beurt, daar toch bloeiden de Riddersporen met de Pioenen, en bij de kruiden waren het de Salieplanten, die de vlinders en de bijen tot zich trokken. Bij het huis was het toen rustig, alleen de roos krom hoog en bracht zijn bloemen voor het balkon, de Meidoorn zette besjes en de Kastanje deed lachen om de kleine stekelige dingen die in de plaats van de bloemen gekomen waren, maar zij waren geen hoofdmomenten meer, ook de fuchsia gracilis niet, al groeide ze wel hard, vóór de Glycine staande. ☼ Dat was toen ik weer kwam kijken in begin Augustus, wat hebben zij, toen, mij een blij welkom geheeten, die fijne, lange, hangende, lieve ouderwetsche bloemen. ☼ De rozen waren op zijn best en de lavendel, zij hadden nu de leiding, met de bloemenranden en de Perzikboom, waaraan de honderd vruchten hingen met de zon doorwarmde wangen. Hoe goed was het even bij de rand Japansch bloemenmozaïek stil te staan, te bukken om al de wondermooi gevormde en gekleurde bloempjes beter te zien. ☼ De zomerbloemen, die hadden de leiding! De O.I. Kersranden, fel en laaiende in het verdiept tuintje en weelderig bij het nieuw gezaaide gras. De phloxen in de randen met de Chrysanthemum maximum ja, al de zomerbloemen, de vaste planten en de eenjarige en de Dahlia's en de Galtonia's. ☼ Als straks de herfst komt in dit tuintje, welke zullen dan de accenten zijn? De Chrysanthemum indicum, zij zullen tot laat in den tijd bloeien en naar hen, achter de venster-ruit roepen, dat het nog goed is buiten. ☼ De wingerd zal dan in rijpe kleur wezen, de peren zullen dan volgroeid aan den boom hangen, de Cotoneaster zal vol bessen, zijn, de Polygonum

nog bloeien, de glimmende Kastanjes zullen op den grond vallen en lichtgeel in de handvormige bladen zijn en de Sedum spectabile atropurpureum zal eindelijk tevreden bloeien gaan op het droogste plekje van den tuin. ☼ En in den winter, hoe zal het dan zijn? Hier zal het weinig winter wezen, de groenblijvende planten bij het huis, de, Mahonia Aquifolia, de Andromeda floribunda de Scimmia Japonica, hoe zullen zij gewaardeerd worden! Ook de grijsbladige kruiden, wanneer ze teer en fijn van kleur in de sneeuw staan. En de Buxusranden en de Conifeeren en het grasveld en als het niet weer zoo hard vriest ook de ligusterheggen, zullen altijd door maar levend zijn. ☼ En de accenten zullen weer de peer en de perzik wezen en het jonge Meidoornboompje en het Seringenstammetje, want zij zullen allen tegen de lucht uitkomen en met de Conifeeren de hoofdmomenten in dezen tuin zijn en ook de Kerstroos, de Helleborus niger, de blijdschap van den winter. Een goede tuin geeft het heele jaar door vreugde. Zoo moet het zijn.

Bussum.

TINE COOL.

Ontvangen Boeken.

Wij ontvingen een „Gids voor Helder”, uitgave van het gemeentebestuur van Helder met medewerking van de Commissie voor de economische ontwikkeling van Helder en de Vereniging voor Vreemdelingenverkeer „Helders Belang”. ☼ De firma A. Ophorst te Wageningen zond ons hare uitgave „Wandelkaart van Wageningen en omstreken”, de Vereniging „Brumms Belang” een Gids voor Brummen en Omstreken, met inliggende kaart ten gerieve van inwoner en vreemdeling. ☼ Van J. B. Wolters, Uitg.-Mij. te Groningen en den Haag, ontvingen wij no. II der Handleiding bij het onderwijs van land- en tuinbouwwintercursussen (Scheikunde door J. Kok, 6e herziene druk).

VENLO EN ZIJN STADHUIS.

Op de oude atlasen ziet men de stad Venlo prijken met het bijschrift: „Venlonum, Oppidum, arte en nature munitum, Mosa ripa illustre”, naar de manier der tijden in 't Latijn gesteld. Wij leeren daaruit dat Venlo, eene stad door kunst en natuur begiftigd, op den oever der Maas praalde. Moge dat nu ook al overdreven zijn, 't is zeker, dat het van tijden her niet de minste der Maassteden was. ☞ Zij ontstond bij de vennen op den rechter Maasoever aan den voet der laatste uitloopers van het

Nederrijnsche heuvelland. Gelderland, Gulik en het Overkwartier haalden hun steenkolen, leien, zandsteen, hardsteen en mergel uit het Walenland. Venlo bood een goede landingsplaats aan, van waar alles per as langs de wegen, die van daar uit liepen, naar de bestemmingsplaatsen gevoerd werd. ☞ De Romeinen hadden de voordeelen eener vestiging op dat punt al begrepen en stichtten Blariacum op den linkeroever, waar later urnen, schotels, kannen, gespen, zelfs een gedreven schild gevonden werden. ☞ Maar onze voorouders waren prat op een afstamming, welke zich vastknoopte aan de ongeschreven geschiedenis, en aldus kreeg Venlo als stichters Valuas en zijn vrouw, een groot legendarisch Romeinsch Veldoverste, die men, als 't feest is in de stad, als dansende reus en reuzin meevoert in den optocht. ☞ Het volk noemt hen „Vloeias en zien vrou”. Zij worden geëerd als

de eerste burgers der stad. ☞ Het oudste gedeelte der stad, waar de straten nauw zijn, kort ineenvloopen en kleine blokken vormen, waar het Marktpleintje ligt en der burgren Steenen Huis stond, lag dicht bij de Maas; was klein en onaanzienlijk naar de behoeften van het geringe inwonertal. Daarheen leidden ook de heerbanen van den berg komend en de wegen van Noord en Zuid langs de Maas op. Toen was het nog het oude „loo” of het hoog gelegen dorp bij het Veen. ☞ Maar het won in aanzien, de welvaart steeg door de winst, die de inwoners maakten door den handel en de schipperij. De schipperij won 't van de andere takken, en Venlo voerde als merk het anker, evenals Roermond de

lelie, Maastricht de ster had. ☞ Dan ging Venlo met rassche schreden vooruit; nieuwe straten langs de groote wegen werden aangelegd, de H. Martinuskerk werd gebouwd en het werd een begeerlijk steunpunt voor de macht der altijd strijdende landsheeren. ☞ Roermond was door Otto II in 1230 tot stad verheven; hertog Reinoud II van Gelder verhief op 1 September 1346 het dorp Venlo tot stad, de inwoners werden poorters en ontslagen van alle lijfsgewin. Muren, poorten en torens, grachten en wallen stelden Venlo in verdedigingstaal. Men leest in de geschiedenisboeken, dat door den vorst voorrechten en privilegiën verleend werden, waardoor de burgers voor hun eigen rechter moesten gedaagd worden, buiten hun stad hier en daar vrij van tol en accijns waren, geen gewone belasting aan den vorst behoefden op te brengen. Dat kreeg Venlo ook, maar nog een voorrecht daarbij, dat geld inbracht, n.l. het recht van stapel, wat Dordrecht ook bezeten heeft. De voorbijkomende koopmansgoederen mochten Venlo niet voorbijvaren, maar moesten eerst tegen billijken prijs-hier ter markt gesteld worden. Van zeven ging het getal der schepenen tot negen. ☞ Venlo wilde nu ook een beter domus civium, een raadhuis hebben met een „schrijfcamer” en een zaal om recht te spreken; want de tijd, dat de schepenbank onder den blooten hemel gespannen werd, als de zon op 't hoogste was, was voorbij. En zoo bouwde men in 1374 het „steenen hujs”, aldus genoemd, omdat het zoo-

zeer afstak bij

de houten met stroo gedekte huizen rondomme. In dat jaar 1374 kocht het stadsbestuur van Ridder Gerardus van Bocholt en diens gemalin Aleidis een groot huis op de Lomstraat. De magistraat deed daarmede een voordeeligen handel, want ridder Gerardus was der stad eene rente schuldig en de stad nam daarvoor het huis. Dus was de schuld ten „eewigen daghe” dood, gedempt en vernietigd. ☞ Dit huis stond ongeveer terzelfde plaatse, waar het tegenwoordige opgetrokken is. Men begon te bouwen en in 1384 hing men er al een klok in, in 1389 een „oerlamente of uurwerk” geleverd door Jan van Thoren. Men hield er in de volgende jaren de hand aan. In 1449 werden de wanden der raads-

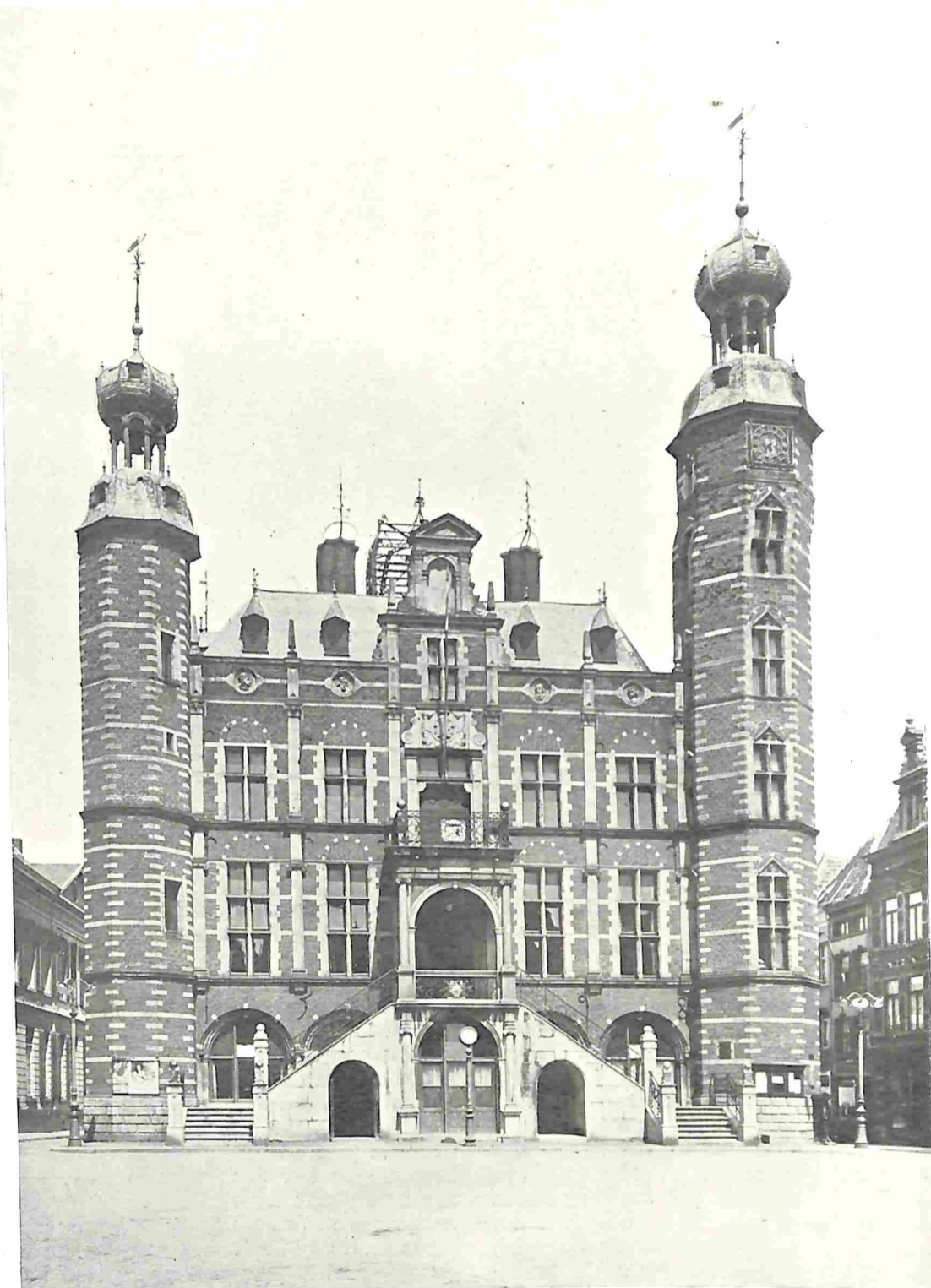

Foto C. Steenberg.

HET STADHUIS TE VENLO.

zaal beschilderd door Heijn Fiddel; een nieuwe plavuizen vloer of estrick werd gelegd. Men zette twee leeuwen voor den gevel, die in 1489 opgeknaup werden. De raadszaal werd in 1522 met snijwerk, wapens en rozetten versierd, in 1565 met zuilen en lijsten. Men gebruikte voor 415 gl. hardsteen. Wij halen hier deze bijzonderheden aan, die aantoonen hoeveel de middeleeuwsche magistratsleden aan het mooie hechten in het huis, waar zij vergaderden, hunne officieele maaltijden hielden, de vreemden ontvingen en de vorsten huldden. Nu weten wij uit geen prenten of afbeeldingen hoe dat „steenen huys” er uit zag, maar willen hier wijzen op de zelfbewuste waardeering van het ambt door de overheid, toen zij dit huis niet mooi genoeg vond en terzelfde plaatse het elegante, prachtig evenredige en bouwkunstig goed afgewerkte stadhuis neerzette, dat we hierbij afbeelden en dat nog de trots der stad uitmaakt.

Men schreef anno 1597. De tachtigjarige oorlog woedde driemaal tien jaren. Venlo behoorde tot de Spaansche Nederlanden. Dit jaar was toch al vol beslommingen. Maar de magistraat keek daar niet naar en confereerde 15 Februari met den bouwmeester Willem van Bommel, die een plan voorlegde, waarvoor hij van stadswege te voren papier en teekengereedschap gekregen had. Hij zou maar beginnen, werd besloten. Maar donkere wolken trokken boven de Maasstad samen. Prins Maurits wilde Venlo onder zijn macht brengen, evenals Breda en weldoor schipperslist. Mathijs Held, de man van het turfschip, was er ook bij. De aanslag op 21 Mei 1597 gelukte maar half; zestig soldaten, aanvallers, werden opeengedrongen, overrompeld. De meesten sneuvelden en Mathijs Held vond hier ook een roemloos einde. En 't werd niets met den aanslag. Toen de rust weer hersteld was, ging het bouwen voort. Men lei den eersten steen van den grooten toren en begon aan den tweeden, kleineren. De metselaars en opperlieden kregen als tractatie 18 amen bier, wat nog al eene ordentelijke portie lijkt. Men werkte frisch op. Den 11en Juli 1598 was de bouw geheel voltrokken en de kap ook op den kleinsten toren, waarop naar Limburgsch gebruik de „mei” of de groene tak geplant werd. Als men nu de afbeelding eens wil beschouwen, zal men tot de overtuiging komen, dat er met goed overleg, snel gewerkt is, terwijl de soliditeit betracht werd, wat na eeuwen vóór gezet, die geenszins ontsiert, maar eerder een deel van het oorspronkelijke geheel schijnt uit te maken. Toch is hij er pas in 1609, bij het begin van het Bestand vóórgelbouwd. Men noemt deze trap in de rekeningen het „uitsteeksel”. Hij werd in drie maanden tijds door Aelart Boulof, van Luik geleverd voor 1955 gulden. Boven in den voorgevel liet men vier cirkelvormige openingen, die men in 1883 vulde met de portretten van vier beroemde Venlonaars, Goltzenius, graveur, Puteanus, schrijver, van Cleef, schilder, van Venlo, klokkengieter. De laatste goot de slagklok van den grooten toren. Vroeger riep de kleine of poortklok maar steeds „èrm Vendelo, èrm Vendelo”, maar thans roept ze met juichende stem „groot Vendelo, groot Vendelo”, als ze de uitbreiding der stad, de welvaart en de overal zich ontplooiende werkkraft ziet. Wij moeten nog vermelden, dat aan de achterzijde een beeldje staat, het befaamde „Schinkellemenke”, een geharnast ridder op een

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE VENLO.
WAND VAN DE RAADZAAL MET SCHOORSTEEN EN SCHILDERIJ,
VOORSTELLEND HET LAATSTE OORDEEL.

schildpad. Men ziet het aan voor het beeld van een hertog, maar 't is het oude beeldje der markfontein, die haar water ontving door lange houten buizen van den berg. De schildpad heeft nog een pijpje in den bek, waaruit het water liep. Van het curieuzen beeldje konden wij geen afbeelding plaatsen, omdat het zonder steiger zoo slecht te bereiken is.

Laten wij nu de trap opgaan, waar wij ter zijde in den gevel nog aan het Stichtingsjaar 1598 herinnerd worden. Wij komen in de ruime voorhal, waar recht tegenover ons de Hertogkamer ligt. De Aartshertogen hebben vroeger niet alleen hun steun

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE VENLO.
CONSOLE VAN DEN SCHOORSTEENMANTEL IN DE RAADZAAL.

voor de verfraaiing van het stadhuis gegeven, maar Isabella bezocht in 1627 Venlo, het nieuw gegraven Eugeniakanaal, dat een harer vóórnamen droeg en verwijde in deze kamer. ☞ De Raadsaal daarna was en werd uitgedost en vol antieke zaken, die wij hier in 't kort willen beschrijven, waarbij ons de afbeeldingen zullen helpen. ☞ De renaissance schoorsteenmantel wordt gedragen door aan voluten geketende saters, terwijl op de wangen der voluten Adam en Eva in 't Paradijs voorgesteld zijn. Merkwaardig is het terugkeeren van hetzelfde motief als bekroning der nader te beschrijven klok in dezelfde zaal. ☞ Het middenstuk wordt gevormd door eene schilderij van jongeren dansche, voorstellende de Nederlandsche wapens. ☞ Boven den ingang der zaal, op de plaat te zien, hangt een schilderij, vervaardigd door den veel omvattenden Venloenaar Hubert Goltzius, die geschiedschrijver, penningkundige en schilder was. Het bovenstuk is door restauratie bedorven. Ter herinnering aan het twaalfjarig Bestand (1609—1621) liet de Venlosche magistraat een gedenktafel boven een andere deur maken door Claes Feskens en Conrardus te Loij. De schilderij stelt de Vrede met den olijftak en de Gerechtigheid met het zwaard voor. Op de lijst staan: de Atlas, de wapens van Venlo en Gelderland en zinnebeeldige figuren. Boven het tafereel een tijlvers, dat vroeger in den smaak viel en er onder hangt een Latijnsch gedicht, dat vrij gehouden is van de toenmalige gezwollenheid. Ook staat er nog een klok boven een anderen doorgang met als bekroning het Paradijs: Adam en Eva onder den boom van kennis van goed en kwaad kloppen om het uur met den halven appel tegen een, de engelen heffen de vlamme zwaarden op, terwijl vroeger Caïn Abel wilde doodslaan, maar dit vanwege het niet werken der oude mechaniek niet meer kan. ☞ Verder prijken in de Raadsaal nog de portretten van Michiel Mercator of Cremer (1490); van Hubert Goltzius (1526—1583); van een der koningen Philips, 't zij III of IV, als jongeling afgebeeld. In het plafond is het devies van Venlo aangebracht: Festina lente, cauta fac omnia mente. Als geheel genomen maakt de zaal een voornamen indruk. ☞ Wanneer wij nu nog een kijkje willen nemen op de bovenverdieping van het stadhuis, dan treffen wij daar ook nog verschillende oudheden. Er hangen drie schilderijen, voorstellingen uit de geschiedenis der stad. Zij dateren uit de XVIIe eeuw. Karel van Egmond was door de steden Venlo en Roermond tot heer uitgeroepen. De landvoogdes Margaretha trachtte in 1511 deze steden weer te veroveren. ☞ Florus van IJsselstein belegerde Venlo, maar de burgers waren tegen hem opgewassen. Iedereen vocht mede, zelfs vrouwen en Geertrui Borwater — Bolwater, zeggen de Venlonars — deed als Kenau Hasselaar, ontrukte een vijandelijken Vaandrig zijn veldteeken en ging overal voorop. Van haar vertelt men nog allerlei grappige gezegden. ☞ De schilderij stelt de tocht door de Roode Zee voor, met het onderschrift:

't Jaer vyfthienhondert elf ontsadt,
Verloest hef Godt Venlo, die Stadt,
Joest als hy heft Israhel,
Van Pharao den Koninck fel.

☞ De tweede is een voorstelling van den boven reeds vermelden mislukten aanslag van Prins Maurits in 1597 met het onderschrift:

't Jaer negentich en seven wart,
Venlo vercocht, van Godt bewaert,
Bevrijt als is dat Joedsche Saet,
Van Amans list en valsch verract.

☞ De derde is een voorstelling van het mislukte beleg door Prins Maurits in 1606 met de voorstelling van Judith en Holofermus en omschrift:

Als sestheen hondert ses men schrief,
Venlo van Godt behalden blief,
Gelijk doer Holofermus doet
Bethulien ook is behoet.

☞ In Venlo is veel behouden! Het stadhuis heeft men op tijd doen restaureeren door wijlen den architect Kaiser. Het telde ook steeds mannen, die de geschiedenis en de monumenten der stad liefhadden en voor het behoud waakten. Wijlen Keuller, Ujttbroeck, Michels schreven de geschiedenis, Frans van der Grinten, Jean Bloemen—Huenges werkten als bestuursleden van „Limburg" steeds voor de instandhouding der monumenten. Laatstelijk nog is met Rijkssteun de karakteristieke gevel in de Kerkstraat hersteld. Al is Venlo geen stad, die over middelen van den eersten rang beschikt, toch geeft zij menige andere een voorbeeld in het respect voor het schoone en oude, waarop we boven wezen.

A. F. VAN BEURDEN.

Lepel en vork.

GEEN huishoudelijk artikel gaat zóóveel malen door de handen en is zóó onmisbaar als een lepel en een vork. Wat zouden we moeten beginnen, wanneer wij die voorwerpen niet bezaten? Hoe moeten onze voorouders het wel buiten die benodigdheden hebben gesteld? Natuurlijk door met hun vingers te eten. Maar laat ik liever de geschiedenis geleidelijk volgen, voornamelijk naar hetgeen Viollet le Duc daarvan zegt. De lepel komt in de oudste handschriften der middeleeuwen voor en in teekeningen van de IXe eeuw. Van den tijd der Romeinen af tot de XVIIe eeuw is hij niet noemenswaard van gedaante veranderd. ☞ In de middeleeuwen werd hij tot verschillende doeleinden gebruikt, in de eerste plaats voor vloeibare spijzen. ☞ De lepel komt voor zoowel bij Stallaert als bij Verwijs en Verdarn. Dr. Franck (Etymologisch woordenboek der Ned. taal) brengt „lepel" in verband met het Engelsche wortelwoord „lap" en het Engelsche werkwoord „to lap", likken, opsorpen. Hooger verwijst hij naar het Latijnsche „lambere": (likken) dus een gereedschap om vloeibare spijzen te likken. Ook komt de lepel voor bij het spel om den bal terug te werpen, zooals wij vinden bij Van Dale onder het woord „leppen": „men lepte den bal". Verder had men zeelepels en eetlepels. ☞ Op basreliefs van de kapiteelen der abdijkerk te Vezelay uit de XIIe eeuw komen potlepels voor, volkomen gelijkend op de onze. De oudste lepels voor tafelgebruik hebben een korte en ronde, ondiepe nap. Voor de rijken waren ze van zilver, voor den minderen man van koper of tin en dikwijls droeg men zijn lepel bij zich,

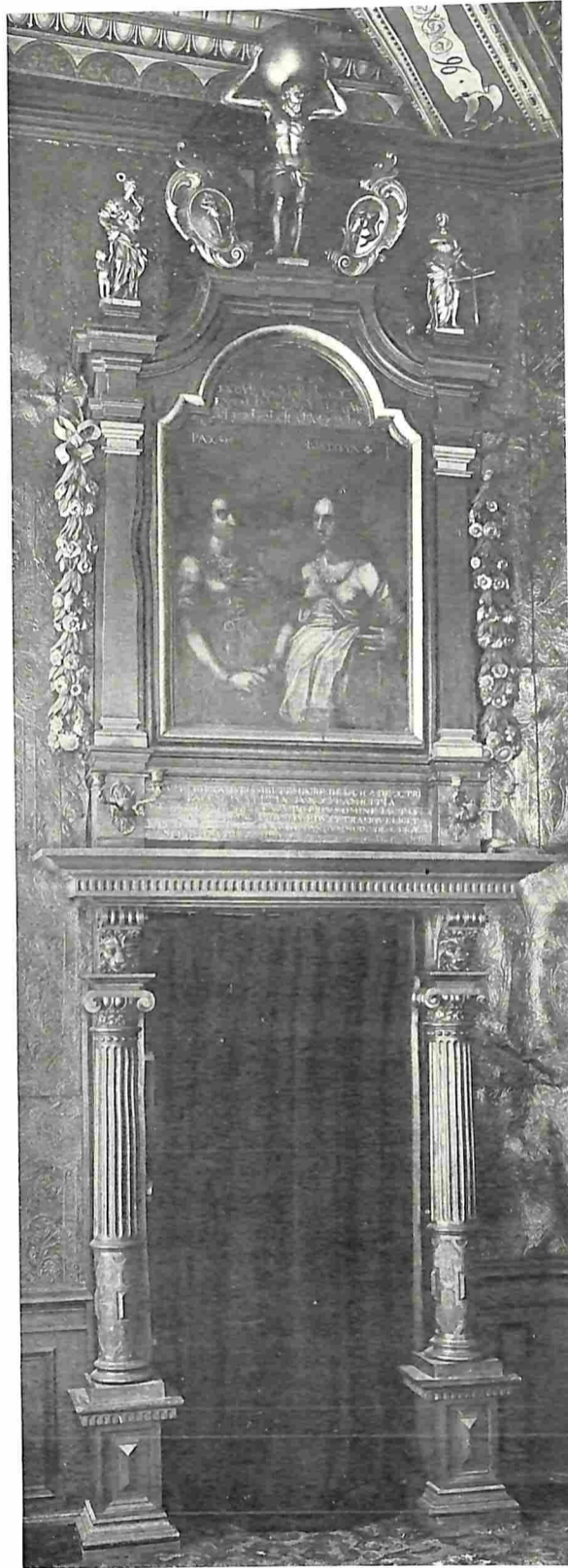

Foto C. Steenbergh.
HET STADHUIS TE VENLO.
GEDENKPLAAT VAN HET 12-JARIG BESTAND
IN DE RAADZAAL.

zoals tegenwoordig een zakmes. Lepels van edel metaal zijn zeer zeldzaam geworden, maar die van geel koper, tin, ja zelfs van verguld koper vindt men nog in overvloed. De keukenlepels waren van ijzer, groot en klein. Bij opgravingen in het kasteel Pierrefonds tijdens de restauratie van het gebouw in 1862 onder leiding van Viollet le Duc, werden tinnen lepels van 18 centimeter gevonden, overeenkomende met afbeeldingen uit de XVIIe eeuw; de nap was zuiver rond en bijna vlak. Ook werden daar koperen, kunstig geciseleerde exemplaren gevonden uit denzelfden tijd. Tegen de XIVE eeuw werd de steel korter en de nap meer bewerkt. Ook fabriceerde men lepels met opvouwbaren steel om als zaklepels te worden gebruikt, waarvan eenige exemplaren uit de XVe eeuw in het museum Cluny te Parijs worden bewaard. Bij de prinsen waren de keukenlepels van zilver, zooals men kan lezen in de „Comptes d'Etienne de la Fontaine. Argent des rois de France au XIVE siècle”: „pour rappareiller et ressoudre une cuillier d'argent de cuisine.” Verder had men tuitlepels om de saus op te scheppen, en bonbonlepels. Op den inventaris van de kathedraal van Laon komen zilveren van een grooten ring voorziene, geperforeerde lepels voor, die gebruikt werden bij de Mis om den wijn door te gieten. Geperforeerde lepels zijn bij ons onbekend. Wel worden bij de Mis lepeltjes gebruikt om water aan den wijn toe te voegen, naar aanleiding van het Jodeche Paaschfeest. (Zie Marcus XIV:13 en v.v.) Op het einde der XVe eeuw begon men de lepelstelen van gebeeldhouwd ivoor of ebbenhout te vervaardigen, met zilveren beslag en figuren van dieren en menschen versierd. Zoo kwam de lepel weldra onder het bereik van iedereen en bleef van vorm onveranderd. Van heel wat jongeren datum is de vork, van het Latijnsche „furca”. De Oosterlingen, de Grieken en Romeinen, bedienden zich niet van vorken bij het nuttigen der spijzen, waarbij alleen de lepel voor vloeibare gerechten gebezigd werd. De gebraden vleezen, het gebak, de vruchten op sneden broods, in schotels of op de tafel den gasten voorgezet, werden met een mes aan stukken gesneden en daarna met de vingers naar den mond gebracht. Wij kunnen ons nauwelijks voorstellen, dat menschen van ontwikkeling en beschaafde manieren met de vingers aten, en toch moeten wij aan de waarschijnlijkheid daarvan gelooven. Maar het lag er aan hoe men dat deed, en men herkende in den tijd van Pericles onder Augustus, zoowel als onder Lodewijk den Heilige, een welopgevoede persoon aan de wijze, waarop hij de spijzen naar den mond bracht. In zijn Roman de la Rose, uit het laatst der XIIe eeuw, beschrijft Jehan de Meung de houding van een welopgevoede gastvrouw aan tafel, hoe keurig zij de spijzen verdeelde, de stukken niet te groot of te klein, of te vet. Voorzichtig brengt zij de spijzen aan den mond, zonder te morsen. De vorken verschijnen het eerst op inventarissen uit de XIIIe eeuw, b.v. op dien van Eduard I (1297), maar ze blijven zeldzaam. De verzamelingen der XIVE eeuw bezitten er enkele. Die vorken schijnen uitsluitend bestemd geweest te zijn voor het gebruik van zekere vruchten „trois fourchettes d'argent pur mangier poiries”, zoo lezen wij in een geschrift van

1313. Dat die vorken of vorkjes dienden om rijpe vruchten te gebruiken blijkt o.a. uit den inventaris van den hertog van Bourgondië van 1414, „une bien petite fourchette d'or à manche tortillé pour mangier meures.” Deze vorken hadden slechts twee tanden en de steel was van kristal, agaatsteen of ivoor, dus eigenlijk meer luxe-voorwerpen. Tegenover een groot aantal lepels, die in musea op kunstverzamelingen worden gevonden, treft men slechts een gering aantal vorken aan. Reeds in de XIVE eeuw komen vorken

voor met kunstig bewerkten steel. Wel werden ze tegen het einde der XVIe eeuw meer algemeen, maar toch waren ze grootendeels het eigendom der rijken. Niet lang daarna, in de XVIIe eeuw, toen de vorken met vier tanden verschenen, kregen ze eindelijk een plaats op de tafel van den burgerman, waar ze reeds lang behoorden te zijn. K. L. SCHAMP.

Van Menschen en Dieren.

18) door G. D. ROBERTS.

VII.

I. DE ROODE RIDDER EN MAC TAVISH.

DE beginnende dageraad lag rozen en kil bedauwd over den kalen hoogen rand van den bergrug. Langzaam gleed hij neder langs de verweerde rotsen, streek zachtjes over het verwarde struikgewas en schoot ten slotte zijn dunne, ijle stralen van licht en kleur in de boschages en onder de takken der essen, kastanjes en ahorn, die zich juist in hun eerste jonge lentekleed gingen tooien. Het laatst kwam hij in een diepen kuil — een kuil bekleed met droge takken, bijna afgesloten door wijnranken en braamstruiken, en beschaduwde door de takken van twee reusachtige kastanjeboomen. Het was zulk een verborgen holte, dat de lange, rose vingers van licht slechts met moeite hun weg erheen konden vinden en een tijdje lang schenen rond te tasten vóór zij iets vonden om te toonen. Ten slotte vonden zij echter toch iets en als uit vreugde over die ontdekking verlichtten zij de holte door een plotselingen gloed van bleek rozengeel. Wat het fijne licht aan den dag bracht, was een jong hertje, welks groote, goedige, zachte oogen met verbazing naar het licht keken. Ineengedoken onder een struik maakte zijn rood-bruin vel, met roomkleurige gele stippen, dat hij in den regel bijna niet te onderscheiden was van de gevlekte bruine bladeren, die zijn rustplaats vormden. Maar dat eigenaardige, doorzichtige en toch kleurige licht van den vroegen morgenstond deed hem plotseling opvallend schijnen. Na enkele oogenblikken van verbazing scheen het hertje er zich van bewust te worden, dat het niet langer onzichtbaar was. Het liet zijn kleinen kop tusschen zijn pooten zakken en scheen te verzinken in een soort van waakzame onbewegelijkheid. Het leek bijna alsof door onbewuste wilskracht zijn kleuren minder helder werden en hij door absolute rust één werd met zijn omgeving. Maar dit éne oogenblik van beweging, het neerleggen van den kop, was genoeg geweest om hem in de misère te brengen. Het had de aandacht getrokken van een paar loerende, wreede oogen die zich bij den bovenrand van het hol bevonden. Een sluipende, vaag-

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE VENLO.
KLOK IN DE RAADZAAL MET BEELDEN VAN
ADAM EN EVA.

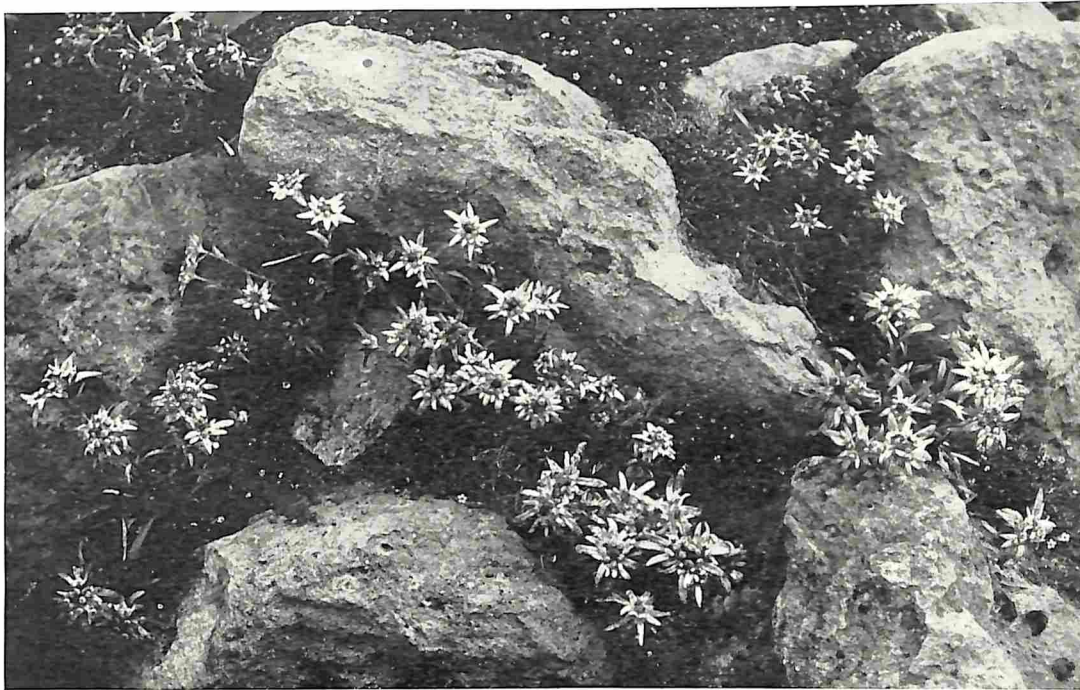
grijze gestalte, even geluidloos als de beweging van den dageraad zelf, ging plotseling vlak op den grond liggen en staarde met angstaanjagende vastheid van blik naar de rosse, gespikkelde kleine gestalte onder de struiken. Een tweede vage gestalte, met dezelfde bleeke, doordringende, ronde oogen kwam aansluipen en legde zich naast de eerste neder. ☞ Het waren angstaanjagende dieren, die twee lynxen, elk bijna veertig pond wegend, met geweldige, panterachtige klauwen en spieren als staal, die zich snel konden bewegen onder hun los, langharig vel. Hun achterlijf was verbazend groot en sterk, vergeleken bij de voorste helft van hun lichaam, en de achterpooten waren onder hun lichaam saamgetrokken, gereed voor een oogenblikkelijken sprong, op een manier, die deed denken aan een reusachtige, roofdierachtige haas. Hun staarten waren niet meer dan dikke stompjes, schijnbaar heelemaal nutteloos voor wat betreft het gebruik, dat gewoonlijk van een staart gemaakt wordt. Hun ronde, kwaadaardige koppen waren van lange snorren voorzien en omringd door een kraag van lang haar, die van onder hun kaken af vooruit stak, en hun ooren eindigden in lange, stijve pluimen. Hun kleur was licht-grijs, vaag gespikkeld met bleek geel-bruin — een kleurencombinatie, die ze bijna onzichtbaar maakte in de schaduwrijke bosschen, indien ze niet zulk een felle schittering hadden gehad in hun groote, gele oogen. ☞

Beide lynxen keken gedurende eenige seconden strak naar het niets vermoedende hertje, welks zachte oogen een andere richting uitkeken in angstige afwachting van den terugkeer van zijn moeder. Plotse-ling, schoon geen geluid, geen klank zijn oor getroffen had, werden zijn jonge zenuwen op onverklaarbare wijze ge- waarschuwd en draaide hij zijn kop om ten einde achter zich te kijken. ☞ Twee vage, grijze gestalten, wier vreeselijke oogen op hem gericht waren, kropen voorzichtig het hol in. ☞ Het hertje was

pas een paar uur oud. Hij had nog nooit iets gehoord of gezien, noch van lynxen, noch van de dood. Maar hij had niets noodig te hooren of te zien, om te weten, dat die twee vage gestalten zijn dood betekenden. Hij zette zijn kleinen bek wijd open en riep om zijn moeder — een vreemde, schelle kreet, deels blattend, deels gillend, maar waaruit de angst en het hulpgeroep onmiskenbaar klonken. ☞ Die kreet werd oogenblikkelijk beantwoord door een helder geschreeuw vlak bij, en een seconde later kwam het moederdier in één geweldigen sprong over de dichtstbijzijnde struiken heen. Dit was heelemaal niet haar gewone manier om thuis te komen. Anders was zij gewend heel stilletjes naar binnen te sluipen, zoodat geen twijfje knapte, maar als haar jong door gevaar bedreigd was, liet ze alle voorzichtigheid varen en kwam zij langs den kortsten weg. ☞ Met een zacht, geruststellend brommen betastte de roode moeder haar jong met haar snoet en besnuffelde het heele lichaam alsof ze vragen wilde wat er aan scheelde. Het kleintje beefde en na eenige oogenblikken keek ze rond om te zien wat het zoo bang had gemaakt. ☞ Bij de plotselinge, heftige verschijning van de ree waren de beide lynxen onmiddellijk blijven stilstaan en waren toen neergehurkt in afwachting van wat er verder gebeuren zou. Toen zij zagen, dat de moeder haar kop naar den grond richtte en dat zij al haar aandacht aan haar jong wijdde, slopen zij weer vooruit. Maar dezen keer gingen zij niet naast elkaar, maar kroop de ene naar rechts, de andere naar links. Zij wisten, dat een hertenmoeder, als het er om

ging haar jong te verdedigen, een te geweldige tegenstandster was dan dat één lynx alleen den strijd met haar kon aanbinden; maar door haar van beide zijden tegelijk aan te vallen, dachten zij haar in de war te kunnen brengen en zoo de bliksemsnelle slagen harer gevaarlijke, mes-scherpe hoeven te ontgaan. ☞ Toen de ree haar kop oplichtte om rond te kijken, ontmoette zij de meedoogenlooze oogen van den mannetjes lynx, op nog geen vijftien voet afstand, terwijl hij zich gereed maakte voor den sprong. Ervaren als zij was in den strijd, wachtte zij den doodelijken sprong niet af, maar sprong hem tegemoet onder het uitstooten van een schellen, uitdagenden kreet, met onbeschrijfelijke vlugheid vooruitschietend, terwijl haar glanzende, puntige hoeven, hard als staal, woest vooruit traptten. ☞ De lynx, die den moed niet had die slagen af te wachten, sprong luid grommend achteruit. Instinctmatig keek de ree achter zich, om te zien of haar jong wel veilig was. De wijfjes lynx stond juist klaar haar te bespringen. Ze had het niet tijdig genoeg bemerkt om den sprong te ontwijken, maar zij had nog net den tijd om haar een, zij het onvoldoenden, snellen, snijdenden slag toe te brengen. Zoo een slag kon den sprong van de groote kat niet stuiten, maar hij haalde een lange, roode scheur door het grijze vel van een zijde en leidde den aanval zoodanig af, dat de klauwen van de aanvalster in de schouders van haar prooi zonken, in plaats van in haar keel. ☞ Met een luiden

schreeuw sprong de ree in de hoogte, trachtend haar vijand af te werpen. Ziende, dat dit niet ging, snelde zij onder een tak, in de hoop den doodelijken ruit-ter van haar schouder te wrijven. Dit gelukte haar; maar vóór zij zich kon om- draaien om zich opnieuw te verdedigen was de mannetjes lynx haar naar de keel gevlogen en worde haar. Het volgend oogen- blik zat het wijfje weer op haar nek en reet haar hals en zijden open met haar ver-

EDELWEISS ALS ROTSVERSIERING.

scheurende achterklauwen. Zij schreeuwde snikkend en vocht met wanhopige, geweldige sprongen. Doch binnen enkele minuten hadden de lynxen haar overweldigd; en na nog enkele seconden stroomde haar bloed over de verwelkte bladeren.

II.

☞ Mac Tavish zat op het hoogste topje van den bergrug en bekeek met rustige oogen het groeiende wonder van den dageraad. In de bocht van zijn linkerarm rustte zijn handig geweer Kaliber 303, waarvan de blauwe loop schitterde in den frisschen, ijlen glans. Zijn groote rechterhand streek tevreden door zijn rooden baard. Dien zonsopgang vond hij juist zooals hij zijn moest. De zwak rose tinten, het barnsteen-geel, de gouden gloed, van een volkomen onverklaarbaar en bijna ongeloofelijke doorzichtigheid, gleden over zijn krachtige maar fijn-besnaarde zenuwen als de langzame klanken van een viool bij een stilwater onder de stralen van een mid-zomernachts-maan. ☞ Met Schotsch, Welsh en Engelsch bloed in zijn aderen, was Mac Tavish zelfs voor zichzelf min of meer onbegrijpelijk. Hij zag er tegen op eenig wezen pijn te doen; toch was hij een hartstochtelijk jager en hield hij van een flinke vechtpartij. Op weg van zijn hut naar de factorij op twintig mijl afstand dwars door het dal, had hij de westelijke helling een half uur vroeger beklommen dan noodig was — feitelijk in het stikdonker — alleen maar om het begin van den zonsopgang te kunnen gadeslaan op den top van den bergrug en te zien hoe de hemelsche gloed zich verspreidde over het ruime dal onder hem. (Wordt vervolgd).